

Desno ob strani je rob studenške terase proti Dravi

njih prodnatih otokih, ki jih je nagli tok zopet zasipal. Proti vrhu jasno nastopata dve plasti grobejšega materiala, kar znači dvakratni sunek v pogrezanju Dravskega polja.

Pri mestnem vodovodu na Teznu vidimo n. pr. sledeče: na dnu vodonepropustna modra glina, nad njo 0'2 m bele gline; 0'4 m grobega proda; 7'5 m proda; vmes večje klade (proti dnu material finejši, toda več večjih klad); 0'4 m konglomerata; 0'9 m proda in peska; 1'4 m trdnega konglomerata; nato 7'5 m grobega proda in končno 0'7 m prsti s prodniki. Ta profil je napravljen med Tržaško cesto in železnico. Konglomerat nima tu posebnega stratigrafskega pomena, jasno je, da je to le naknadno prepojen prod. Važno

pa je drugo dejstvo, ki so ga ugotovili tudi s pomočjo ostalih vrtanj, da tvori glinasta podlaga v smeri od Betnave dolino, ki se kmalu naprej, proti Ptujski cesti razcepi v krak proti Stražunu in v drugega proti Sv. Miklavžu; tu pri vodovodu pa se podtalnica nabira in zastaja. Pri drugem vrtanju v gramoznici pri cesti na Betnavo, ki ima za 0'95 m višji gornji rob od prejšnje, je zgoraj 0'7 m prsti in proda; nato od zgoraj navzdol 8'5 m proda z vloženim peskom in kladami, mestoma že labore; 0'9 m konglomerata; 0'6 m skoro čistega peska; 8'6 m proda, srednje finega, ki postaja proti dnu finejši, ima pa tam večje kamne; 1'3 m čistega peska; 0'4 m grobega proda; 0'2 m bele gline in končno modro glino. — Tretje vrtanje je bilo v najbližji gramoznici in je bil njega zgornji rob za 17'1 m nižji od prvega vrtanja; zgoraj 0'5 m močvirskih tal; 0'7 m blata in peska; 1'75 m grobega proda in končno vodonosna modra glina.

Ostala vrtanja so šla bolj na vzhod in kažejo obenem, kako pada voda v smeri od Pohorja. Vodonosna plast lahko pada proti tezenskemu gozdu, kjer se drži dolgo skoro vodoravno, dokler nima blizu Sv. Miklavža zopet večjega strmca proti Dravi.

H koncu mi bodi prijetna dolžnost, da se zahvalim za podatke zlasti g. svetniku ing. Baranu, ravnatelju mestnega gradbenega urada, posebno za podatke o ravnokar opisanih vrtanjih pri mestnem vodovodu. Nadalje se najlepše zahvaljujem g. tovarnarju F. Negerju, ki je dal na razpolago poročilo o projektirani železnici Maribor—Eibiswald (Ivnik).

DNEVNI DOTOK INDUSTRIJSKEGA DELAVSTVA V LJUBLJANI

Z V O N E H O Č E V A R

Meje politične Ljubljane so točno določene; bolj težko pa je omejiti vpliv gospodarske funkcije Ljubljane na okolico. Ta omejitev zavisi od najrazličnejših faktorjev (naseljenost in zazidanost mesta in okolice, aglomeracija prebivalstva, osebni promet itd.).

Gospodarski razvoj vsakega področja je v tesni zvezi z gibanjem prebivalstva. Poleg prirodne kakovosti in lege gospodarske pokrajine odloča pri oblikovanju njenih gospodarskih in socialnih prilik predvsem kvalitativni in kvantitativni sestav prebivalstva.¹ S tem v zvezi pa je tudi vprašanje delovne moči.

Potrebno delovno moč pa lahko črpa iz dveh virov: s povečanjem lastnega prebivalstva (t. j. s prirodnim prirastkom), z doseljevanjem iz drugih krajev in z dnevnim dotokom. V okviru študij nas zanima samo dnevni dotok, to se pravi, koliko delavcev, ki bivajo izven Ljubljane, pride zjutraj na delo v Ljubljano in se po končanem delu (zvečer) vrača domov v okolico. To število se je v poslednjem času iz različnih vzrokov (n. pr. moderna prometna sredstva) jako povečalo.

Najenostavnejšo sliko gospodarske funkcije Ljubljane nam nudi statistika poklicev.² Za leto 1910. navaja za Ljubljano 6414 resničnih zaposlenecv v indu-

strijsko-obrtni stroki,* t. j. 15'37 %, s svojci pa 10.788 (25'85 %).³ Prva jugoslov. drž. statistika poklicev iz leta 1921. beleži 7328 oseb, zaposlenih v industriji in obrti (t. j. 13'75 % celokupnega prebivalstva Ljubljane), z družinskimi člani pa 12.599, ali 23'63 %.⁴ Torej napram letu 1910. padec za 1'62 % pri resničnih zaposlencih. Ista statistika iz leta 1931. pa navaja za Ljubljano 9121 resničnih zaposlencev, t. j. 15'26 %, torej porast za 1793 (1'51 %) pri prirastku 6471 ljudi (10'82 %);⁵ vendar pa odstotek iz leta 1910. še ni bil dosežen. Ako vzamemo v poštev še svojce zaposlencev, bomo videli, da je živelo leta 1931. od industrije in obrti 14.948 (25'03 %) Ljubljančanov. Če pa se ne oziramo na politično mejo Ljubljane in vzamemo v pretres Veliko Ljubljano s kasneje priključenimi občinami Vič, Zg. Šiška in Moste, skupno 77.951 prebivalcev (brez manjših drobcev iz občin Dobrunje, Ježica in Polje — radi lažjega računanja), se bo odstotek v industriji in obrti zaposlenih precej dvignil. V tem primeru izkazuje ista statistika 13.772 (17'66 %) resničnih zaposlencev, s svojci pa 23.249 (29'82 %). Podrobno razporeditev po poklicih nam nudi tabela št. 1.

* Brez gostilniške obrti.

Tabela št. 1.

Ljubljana po poklicu prebivalstva v letih 1910.—1931.

Leto	Skupina poklicev	Resničnih zaposlenecv		Svojcev		Skupaj	
		število	v %	število	v %	število	v %
1910.	I. Poljedelstvo in gozdarstvo	755	1·81	619	1·48	1.374	3·92
	II. Industrija in obrt	6.414	15·37	4.374	10·48	10.788	25·85
	III. Trgovina, kredit in promet (z gostilniško obrtjo)	5.962	14·29	4.856	11·63	10.818	25·92
	IV. Javni in vojni nameščenci ter „svobodni poklici“	13.491	32·33	5.256	12·61	18.747	44·94
	Skupaj	26.622	63·80	15.105	36·20	41.727	100·00
1921.	I. Poljedelstvo in gozdarstvo	737	1·38	616	1·16	1.353	2·54
	II. Industrija in obrt	7.328	13·75	5.271	9·88	12.599	23·63
	III. Trgovina, kredit in promet (z gostilniško obrtjo)	7.842	14·71	6.700	12·56	14.542	27·27
	IV. Javni in vojni nameščenci ter „svobodni poklici“	17.751	33·49	7.049	13·07	24.800	46·38
	Skupaj	33.658	63·33	19.636	36·67	53.294	100·00
1931.	I. Poljedelstvo in gozdarstvo	743	1·24	807	1·35	1.550	2·59
	II. Industrija in obrt	9.121	15·26	5.827	9·78	14.948	25·03
	III. Trgovina, kredit in promet (z gostilniško obrtjo)	8.247	13·79	7.556	12·64	15.803	26·43
	IV. Javni in vojni nameščenci ter „svobodni poklici“	17.190	28·75	10.274	17·19	27.464	45·95
	Skupaj	35.301	59·04	24.464	40·96	59.765	100·00

Za leto 1938. so podatki črpani iz statistik OUZD, Trgovskega bolniškega in podpornega društva ter Zbornice za TOI v Ljubljani. Po teh podatkih je v ljubljanski industriji in obrti 15.100 zaposlenecv. Vendar pa nam navedene statistike ne dajo nikakih podatkov o stalnem bivališču teh zaposlenecv ter o njih svojcih.

Kolika je gospodarska funkcija Ljubljane, nam bo v skrčenem obsegu pokazala pričujoča študija, ki obravnava najvidnejšo gospodarsko panogo — industrijo. Zajela je le 4940 zaposlenecv, t. j. 32·71 % vseh v ljubljanski industriji in obrti zaposlenih ljudi in upošteva le ona podjetja, ki zaposlujejo najmanj 20 delavcev; potrebne podatke o njih stalnem bivališču je dalo na razpolago 70 podjetij. Proučevanje (na podlagi osebnih poizvedb) je bilo izvršeno v marcu in aprilu 1938.

Nastane vprašanje, koliki del teh zaposlenecv biva stalno na teritoriju mestne občine ljubljanske in koliko jih prihaja vsak dan na delo v Ljubljano iz okoliških občin. Nadalje nas zanima, kateri deli ljubljanske okolice dajejo največ delavcev in kako daleč sega radij njih vsakdanjega prihajanja na delo v Ljubljano.

Na podlagi podatkov, dobljenih od podjetij, zaposluje vseh 70 podjetij 4940 delovnih moči. Od teh jih biva v Ljubljani 3314 (67·07 %), izven Ljubljane pa 1626 (32·93 %). Odstotek izvenljubljskih je vsekakor precej visok, kajti po priključitvi okoliških občin so bili k Ljubljani priključeni kraji, ki izkazujejo jako velik odstotek v industriji in obrti zaposlenih ljudi

(Vič 53·06 %, Moste 44·91 %, Zg. Šiška 48·14 %); in pretežna večina delavstva, zaposlenega v ljubljanski industriji, biva ravno v inkorporiranih predmestnih občinah.

Tabela št. 2 nam nudi podroben pregled zaposlenecv, tako ljubljanskih kot izvenljubljskih, razvrščenih po posameznih strokah. (Vrstni red po jakosti izvenljubljskih zaposlenecv.)

Največ zaposlenecv, ki bivajo izven Ljubljane, izkazuje tekstilna industrija, namreč 362 (7·33 % vseh zaposlenecv) in zaostaja za ljubljanskimi le za 0·63 %. Drugo mesto je zasedla kovinska industrija, vendar pa je tu razlika v korist Ljubljančanov že večja (+ 2·13 %). Na tretjem mestu stoji hranilna in tobačna industrija; tako visok odstotek gre predvsem na račun tobačne tovarne, ki sama šteje 165 izvenljubljskih zaposlenecv, t. j. 3·34 % celokupnega delavstva ali 10·14 % izvenljubljskih. Kemična in keramična industrija (z industrijo kamna) sta zasedli četrto, odnosno peto mesto s približno enakim odstotkom. Tudi med industrijo usnja in čevljev, ki je na šestem mestu, in lesno industrijo (z zamaški), ki je na sedmem, ni mnogo razlike (0·24 %). S poldrugim odstotkom zunanjih je zasedla papirna industrija (s kartonažo in knjigoveznicami) osmo mesto pred elektrotehnično. Najmanj zunanjih zaposlenecv je v tiskarsko-litografski stroki, saj jih je v devetih podjetjih, ki zaposlujejo 588 ljudi, komaj 44 (0·92 % vseh zaposlenecv, ali 2·70 % zunanjih); to so predvsem hlapci, vozniki in podobno.

Tabela št. 2.

Vrsta industrije	Število obratov	V Ljubljani		Izven Ljubljane		Skupaj	
		število	v %	število	v %	število	v %
I. Tekstilna in oblačilna	9	395	7·96	362	7·33	757	15·29
II. Kovinska	8	375	7·60	270	5·47	645	13·07
III. Hranilna, pijače in tobačna tovarna	8	849	17·19	254	5·14	1.103	22·33
IV. Opekarne, cementna, tov. peči, ind. kamna	8	187	3·79	159	3·22	346	7·01
V. Kemična	10	383	7·76	154	3·12	537	10·88
VI. Čevlji in usnje	4	160	3·24	135	2·73	295	5·97
VII. Lesna in zamaški	7	143	2·89	123	2·49	266	5·38
VIII. Papirna, kartonaža in knjigoveznice	5	195	3·95	78	1·58	273	5·53
IX. Elektrotehnična	2	83	1·68	47	0·93	130	2·61
X. Tiskarne in litografije	9	544	11·01	44	0·92	588	11·93
Skupaj	70	3.314	67·07	1.626	32·93	4.940	100·00

Visok odstotek izvenljubljskih zaposlencev znamenjuje predvsem one industrijske panoge, kjer ni potrebna višja strokovna izobrazba, kot je to primer v tiskarsko-litografski stroki.

Preden preidemo k podrobnemu proučevanju lokalizacije bivališč zunanjih delavcev, si oglejmo na podlagi karte št. 1 (po občinah iz leta 1931.), koliki odstotek prebivalstva je zaposlen v industriji in obrti (brez svojcev). V karto so prevzete le one občine, ki so dajale tudi v letu 1938. del teh zaposlencev Ljubljani, to pa radi lažje primerjave s karto št. 3.

Južni del Ljubljanske kotline tvori barje, ki je izrazito poljedelski predel. Po statistiki poklicev iz leta 1931. se giblje odstotek poljedelcev (brez svojcev) v barjanskih občinah od 62·59 % (o. Studenec-Ig) do 96·91 % (o. Pijava gorica); nasprotno pa v nobeni barjanski občini ni več kot 25·80 % v industriji in obrti zaposlenega prebivalstva. V tem oziru je vsekakor najbolj značilna občina Pijava gorica, kjer karta ne izkazuje niti 1 % (0·43 %). — Tako mala udeležba v industriji in obrti ima svoje temelje predvsem v kolonizaciji barja. Kajti še pred razmeroma kratkim časom je bilo barje prava anekumena in dolgo časa odrezano od Ljubljane, ni bilo z njo nikdar v ožjih stikih. O priliki kolonizacije so kolonisti itak prišli na barje z namenom posvetiti se kmetijstvu. Iz teh vzrokov in ker na barju ni prav nikakih surovin, da bi se mogla razviti industrija vsaj v najmanjšem obsegu (doba šotne industrije je prav tako nenadoma prene-

hala kot se je bila pričela in prebivalci so se vrnili zopet h kmetijstvu), v tem predelu ni govora o industrijsko-obrtni tradiciji, ki jo bomo srečavali v drugih delih ljubljanske okolice.

Močnejšo udeležbo v industriji in obrti izkazuje zapadni in jugovzhodni del, torej obrobne občine Ljubljanskega barja in pa Gradaška dolina: občina Rudnik in občina Šmarje na jugovzhodni — ter občine Vrhnika, Brezovica in Dobrova na zapadni strani: Rudnik 29·06 %, Vrhnika 30·84 % in Dobrova 25·70 % (od teh je zaposlenih samo v opekarnah $\frac{1}{5}$).

Najmočnejši odstotek prebivalstva, ki živi od industrije in obrti, izkazuje severna in vzhodna okolica, torej obsavske občine od Medvod do Zaloga (od 23·69 % — občina Podgorica, do 49·44 % — občina Šmartno pod Šmarno goro), podgolovška občina Dobrunje (49·42 %) in že prej omenjene predmestne občine Vič, Moste in Zgornja Šiška. Od občin Skaručenske in Kamniško-Mengeške ravni pridejo v poštev predvsem oni kraji, ki ležijo južno od črte Medvode—Domžale.

Ostale občine, s sicer visokim odstotkom obrtno-industrijskega prebivalstva (Stražišče, Šmarca, Homec, Loka-Mengeš, Radomlje itd.), so za Ljubljano podrejenega pomena, ker so že v interesni sferi drugih industrijskih središč (Kranj, Škofja Loka, Jarše-Mengeš, Litija).

Dočim nam nudi karta št. 1 enostransko sliko in obravnava le oni del prebivalstva, ki je zaposlen v

industriji in obrti, nam karta št. 2 predstavlja štiri glavne skupine poklicev, od katerih živi prebivalstvo posameznih občin in velja kot dopolnilo h karti št. 1.

Po celokupnem številu zunanjih zaposlenecv stoji ljubljanski okraj daleč pred ostalimi: nanj odpade 1474 (90'67 %). Na drugem mestu je kamniški s 127 zaposlenci (7'81 %). Ostalih 25 zaposlencev, t. j. 1'52 %, si delijo: kranjski 10 (0'61 %), litijski 9 (0'55 %) in škofjeloški 6 (0'36 %) zaposlencev.

Po podatkih iz leta 1938. prihajajo vsak dan na delo v ljubljansko industrijo zaposlenci iz 180 krajev. Od teh je iz ljubljanskega okraja 140 krajev (77'77 %), iz kamniškega 26 (14'44 %), iz litijskega 6 (3'33 %), iz kranjskega 5 (2'77 %) in iz škofjeloškega 3 (1'69 %) kraji.

Ako razčlenimo teh 180 krajev po njih kapaciteti v devet skupin (gl. tabelo št. 3), dobimo naslednjo sliko: 52 krajev (28'88 %) prve skupine daje dnevno po enega zaposlenca; druga skupina (2—5 delavcev) je najmočnejša in izkazuje 62 krajev ali 34'44 %. Kraji prve in druge skupine ležijo večinoma v perifernih predelih območja ljubljanske industrije. Čim bolj pa se bližamo središču, tem večje število delavcev dajejo posamezni kraji. Maksimum je dosežen z 72 delavci, ki jih daje Devica Marija v Polju.

Tabela št. 3.

Skupina	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Zaposl.	1	2—5	6—10	11—20	21—30	31—40	41—50	51—60	72
Krajev	52	62	21	20	11	5	4	4	1

V koliki meri prevladuje baš najbližja ljubljanska okolica, je razvidno iz naslednjega: 41 krajev (22'70 %) od četrte do devete skupine (izvzemši Vrhniko, Medvode, Trzin in Domžale) daje 67'53 % (1100) delavcev, torej dobri dve tretjini.

Kot je že zgoraj omenjeno, motijo enotno sliko postopnega naraščanja števila delavcev v smeri od periferije k središču Vrhnika, Medvode, Trzin in Domžale. Ti kraji — razen Trzina — tvorijo manjša periferna industrijska središča. Zato pa izkazujejo te občine dokajšen odstotek v industriji in obrti zaposlenega delavstva (občina Vrhnika 30'84 %, občina Medvode 37'63 %, občina Trzin 26'66 %, občina Domžale pa celo 55'16 %). Tako je tod nastal kader izvežbanih delavcev, ki živijo predvsem od dela v tovarnah. Toda v letih gospodarskega zastoja so nekateri obrati prenehali, v drugih pa je prišlo do delne redukcije; tako je popolnoma naravno, da so si mnogi od njih poiskali delo v ljubljanski industriji. Najlepši primer za to nam je Vrhnika: od 23 delavcev je zaposlenih kar 18 v ljubljanskih tovarnah usnja (vpliv usnjarne na Vrhniki!), ostalih 5 je v kovinski stroki. Delavci iz Trzina, Domžal in Medvod so porazdeljeni precej enakomerno med vse industrijske panoge; pozna pa se vpliv usnjarne v Domžalah ter papirnic v Količevem in Medvodah-Goričanah; ti stroki izkazujeta večje število delavcev.

Glavni rezervoar, iz katerega dobiva ljubljanska industrija vsak dan svoje zunanje delavstvo, so kraji, ki ležijo v krogu z radijem 5 do 7 km od Ljubljane. Da dajejo ti kraji Ljubljanici toliko delavcev, je iskati

vzroka v tem, da so se tu razvile industrije in obrti, ki se imajo za svoje prve početke zahvaliti potrebam Ljubljane in obstojajo deloma še sedaj le zato, da krijejo te potrebe. Tako se je poleg drugih industrij razvilo mizarstvo v vseh vaseh od Zg. Šiške do Vižmarij, kar je gotovo tudi v zvezi z bližnjimi gozdovi in lego ob gorenjski cesti in železnici.⁶ Isti vzroki veljajo tudi za vzhodno okolico (Vevče) ter na severovzhodu v okolišju Domžale—Mengeš. Tu odloča torej predvsem tradicija in strokovna izvežbanost.

Skrajno mejo vsakdanjega potovanja na delo postavimo lahko v oddaljenosti 20 km od Ljubljane. Pri preotrivanju najbolj oddaljenih krajev dobimo sledečo sliko: vsi leže ob železnici, ali pa ob njeni neposredni bližini (Kranj, Kamnik, Litija, Kresnice, Vrhnika, Stara Vrhnika). Vendar pa je tudi nekaj izjem: Horjul, Polhov Gradec, Vodice, Skaručna, Moravče; zato pa leže ti kraji ob važnejših cestah z avtobusnim prometom.

Izredno zanimiv pojav nam nudijo polhograjski, golovški in zasavski hribovi; celo sem gori (Žlebe, Sv. Katarina, Orlje, Podlipoglav, Podmolnik, Jančje), daleč od vsakih komunikacij, si je industrializacija že utrla pot, in hribovec, ki je znan kot najbolj konservativen kmet, si je poiskal zaslužka v ljubljanski industriji. Ti primeri so sicer še osamljeni, a toliko bolj karakteristični za gospodarsko sožitje Ljubljane z njeno okolico.

Na podlagi navedenega se je izkazalo, da število v industriji in obrti zaposlenega kmetijskega prebivalstva zavisi predvsem od konfiguracije tal, gostote prebivalstva, tradicije in prometnih sredstev. To je presežek, ki ga zemlja ne more več direktno rediti in je prisiljen iskati si zaslužka v industriji in obrti. Pri tem pa ne smemo prezreti, da del tega presežka ni kmetijskega stanu. To so doseljenci iz mesta, ki so se radi visokih cen življenjskih potrebščin pomaknili na skrajno mestno periferijo — v precejšnji meri že izven območja mestne občine — kjer ustvarjajo značilno sliko delavskih kolonij (Stožice, Nove Jarše, Devica Marija v Polju, Vrhovci). To nam potrjuje tudi tip urbane hiše, ki je ponekod kmetijski dom že močno potisnila v ozadje.

S tem v zvezi je vsekakor zanimiva izjava neke ljubljanske tovarne, ki je za svoje delavce sezidala v mestu (ob Tržaški cesti) dve stanovanjski hiši. Uspeha pa ni bilo, ker so delavci ostali rajši na periferiji. Več uspeha so dosegle Združene opekarne, ki so med svoje delavce razdelile (proti mesečnemu odplačevanju) zemljo na Brdu, kjer so si postavili skromne domove in v prostem času obdelujejo svoj košček zemlje. Pa tudi podjetje ima od tega korist, kajti na ta način si je zasiguralo stalen kader izvežbanih delavcev v najbližji okolici svojih obratovališč.

Vsi kraji, ki oddajajo dnevno višek svojega prebivalstva ljubljanski industriji, ležijo večinoma ob glavnih prometnih žilah, po katerih je najhitrejša zveza med podeželjem in Ljubljano.

Kar se tiče prometnih sredstev, je treba v prvi vrsti omeniti kolo in železnico, v manjši meri pa še tramvaj; avtobus skoraj ne pride v poštev. Za kolesarje ni bilo mogoče dobiti točnih podatkov; po cenitvah jih bo skoraj ²/₃.

Bolj zanesljivi so železniški podatki. Na podlagi delavskih tedenskih legitimacij se je izkazalo, da se po-

služuje vlaka dnevno 1505 oseb; od teh odpade na delavce, ki jih proučuje študija, 562, t. j. 37'34 %.

Na ta način smo dobili točno sliko: 562 (34'56 %) zunanjih delavcev, o katerih razpravlja študija, se dnevno pripelje v Ljubljano z vlakom. Najmočnejša je kamniška proga. Po njej se vozijo v Ljubljano 204 delavci (36'29 %). Večina jih vstopi na postajah od Domžal do Ježice. Od posameznih postaj so na prvem mestu Domžale z 69 delavci (t. j. 33'82 % kamniške proge). — Po jakosti je na drugem mestu proga Litija—Ljubljana s 132 delavci (23'48 %). Njen radij sega v glavnem do Zaloga, kjer je tudi izhodišče vsakdanjega delavskega vlaka. Od Litije do Zaloga je število delavcev malenkostno, šele tu se začne glavni naval, tako da dasta postaji Zalog in Devica Marija v Polju 21 + 65 delavcev, t. j. 38'64 % + 49'24 % = 87'87 %. — Tretje mesto pripada progi Vrhnika—Ljubljana (105 delavcev — 18'67 %); vrhniška proga daleč prekaša notranjsko progo (ki je na zadnjem mestu), saj se od Logatca do Brezovice pripelje komaj 10 delavcev (1'77 %). — Četrto mesto zavzema gorenjska proga od Kranja do Ljubljane (76 delavcev — 13'57 %). Glavni naval je v Medvodah, kjer vstopi 35 delavcev (46'05 %). Interesantno je, da v št. Vidu ne vstopi nihče. Temu je vzrok (poleg bližine mesta — kolo) tramvaj, ki nudi bolj ugodno zvezo z Ljubljano. — Na predzadnjem mestu stoji dolenska proga, kajti od Grosupljega do Ljubljane se pripelje dnevno samo 35 (6'22 %) delavcev. Največ jih vstopi na Lavrici (40'00 %).

Iz statistik ravnateljstva električne cestne železnice je razvidno, da je bilo v januarju 1938. izdanih 330, v februarju 327 in v marcu 293 tedenskih delavskih kart. Višek je v zimskih mesecih, saj izkazuje julij 1937. samo 149 kart. Po cenitvah ravnateljstva odpade največ delavskih tedenskih kart na šentviško progo in sicer okrog 70 %. (Te številke se nanašajo na vse delavstvo, ker podrobnejših statistik ravnateljstvo ne vodi!)

SKLEP

Namen študije, prikazati gospodarsko funkcijo Ljubljane in njen odnos do okolice, ni dosežen v polnem obsegu, kajti izvedba vsega problema je radi pomanjkanja statističnih podatkov jako otežkočena. Kljub temu pa smo na podlagi proučevanja zaposlenosti v ljubljanski industriji prišli do zanimivih rezultatov.

Ljubljana kot naselje je že davno prerasla občinsko mejo, se razvila čez njo in si priključila bližnje vasi, ki so razen v neznatnih ostankih izgubile kmetški značaj. Kolik je gospodarski vpliv Ljubljane na

okolico, se vidi tudi v tem, da hodijo v mesto delavci in uradniki ter vsakovrstni uslužbenci tudi iz kmetških vasi, tako da zjutraj pridejo in se zvečer vračajo domov, nekateri peš, mnogi z železnico, kjer imajo znižano vozno ceno, največ pa s kolesi. Pred vojno je segal kolobar tega vsakodnevnega potovanja na delo največ 5 do 7 km iz mesta, toda v povojnih letih se je močno povečal in sega za kolesarje nekako 10 do 12 km, a za vlak še znatno dalje. Ako bi vsi ti ročni in duševni delavci bivali v Ljubljani, kjer so dejansko zaposleni, bi se prebivalstvo Ljubljane močno povečalo in poklicna statistika bi pokazala več v industriji in obrti, trgovini in prometu zaposlenih.⁷

Meja tega kolobarja je odvisna predvsem od fizikalnogeografskih faktorjev. Dočim se na severni in južni strani radi ravnine močno raztegne, se na vzhodu, še bolj pa na zapadu, radi gričevja in hribovja (redka naseljenost, slabe komunikacije) ustavi mnogo prej. Poleg orografskega momenta moramo v Zasavju računati še z litijsko industrijo. Do daljave 5 do 7 km imamo pas, v katerem je prebivalstvo najintenzivneje zaposleno v ljubljanski industriji. To nam potrjuje tudi urbana hiša, ki v tem pasu že močno izpodriva kmetški dom.

Od kod relativno veliki odstotek zunanjih delavcev v ljubljanski industriji? V prvi vrsti je treba omeniti beg delavcev iz mesta v bližnjo okolico, industrijsko-obrtna tradicija manjših podeželskih industrijskih središč pa je ustvarila dovolj velik kader strokovno izvežbanega delavstva in končno je treba poudariti še dobre prometne zveze z mestom.

SEZNAM UPORABLJENE LITERATURE

1. Die Quellen des Münchener Wirtschaftslebens. Einzelschriften des Statistischen Amtes der Stadt München, Nr. 14. München 1930. Str. 24.
2. A. Melik: Slovenija I/2. Ljubljana 1936. Str. 617.
3. Berufsstatistik nach den Ergebnissen der Volkszählung vom 31. Dez. 1910, 5. Heft des 3. Bandes der Volkszählungsergebnisse. Wien 1915.
4. Prethodni rezultati popisa stanovništva u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca 31 jan. 1921 godine. Sarajevo 1924. Statistički pregled Kraljevine Jugoslavije. Beograd 1930.
5. Stanovništvo po glavnom zanimanju u Dravskoj banovini. (Neobjavljeni podatki Drž. statističkog ureda u Zagrebu, po štetju z dne 31. marca 1931.)
6. V. Bohinec: Ljubljanska mestna aglomeracija in njena antropogeografska meja. Geogr. vestnik 1926., št. 1., str. 31.
7. A. Melik: o. c., str. 619—620.